

A mi kritikusunk

VISSZHANG - LI. évfolyam 29. szám, 2007. július 20.

Tamás Gáspár Miklós K. Jakab Antalról írott - többszörösen is megrendítő - nekrológjában ("*Nem éltem túl*", *ÉS*, 2007/28.) a legendás erdélyi kritikus és zseniális irodalomfilozófus magyarországi felfedezőjeként említi. Ezt az elismerést azonban csak erős megszorítással fogadhatom el. Gázi úgy emlékszik, hogy az én révémen helyezhette el kritikáját a hetvenes évek elején az Alföldben K. Jakab egyetlen - megnyugtató: tényleg nagyszerű - könyvéről. A valóságban épp fordítva történt: 1973-ban Nádas Péternek akkoriban csak ott olvasható csodás elbeszélései miatt megvettem néhány Alföldet a Központi Antikváriumban. Az egyik szám tartalomjegyzékében egyszer csak azt olvastam, hogy "Tamás Gáspár Miklós: K. Jakab Antal: A névmás éjszakája". Percekig tartott, amíg felfogtam az öt keresztnév közti összefüggést, és le voltam nyugózva az utánuk következő címtől. Majd felütve a lapot, elolvastam a recenzió elejét, amely - emlékezetből idézve - valahogy így szólt: "K. Jakab Antal a mi kritikusunk. Ezt már akkor tudtam, amikor középiskolásként a pad alatt az Utunkban olvastam az írásait. Hogy kik is az a mi, nem tudnám pontosan megmondani, mégis ma is ugyanígy gondolom..." Letettem a lapot, és azonnal elhatároztam, hogy el kell olvasnom ettől a két ismeretlen embertől, amit csak lehet. Megvettem A névmás éjszakáját, elemző és magasztaló ismertetést írtam róla a Napjainkba, elméleti gondolatmeneteire és megállapításaira saját dialogikus irodalomfilozófiai tanulmányt építettem, melyet felolvastam a Fiatal Művészek Klubjában, kiadtunk a Lélegzet című antológiában egy újraközölt K. Jakab- és egy ugyancsak rá reflektáló Surányi-tanulmánnyal együtt; bevettem idei esszékötetembe is. (Egyébként 1980-ban a Lélegzet második élő folyóiratszámában is egy K. Jakab-írás felolvasásával indult.) 1974-ben meglátogattam TGM-et és K. Jakabot Kolozsvárott - utóbbi beszélgetés a házigazda erősen alkoholos befolyásoltágú nihilista agresszivitása, illetve az én naivitásom miatt nem sült el túl jól, de két évvel később Anti felkeresett Pesten, és akkor ezt helyrehoztuk. TGM első magyarországi K. Jakab-írásának nemcsak a recenzeált, hanem a recenzens szerző ismeretségét-barátságát is köszönhetem: Gázsival ui. rögtön összelekedtünk, leveleztünk, írtam az ő első könyvéről is, a Magyar Nemzetbe, áttelepülése után pedig sok évig rendszeresen találkoztunk négy- és hatszemközt, szűk és tág baráti körben; azóta is mindent elolvasok tőle, ami a szemem elé kerül.

K. Jakab Antal pedig, ha utolsó éveiben ostoba szélsőjobbaldali förmedvényeket irkált is, a mi kritikusunk marad: az irodalomban a konform helyett a szellemet kereső olvasóké. A mindenkori magyar irodalomelmélet és -kritika egyik legnagyobb alakjaként túléli korát: amikor politikai cikkeire és az általa elemzett legtöbb íróra-költőre már senki sem fog emlékezni, az ő teoretikus megállapításait még mindig idézni fogják.

Tábor Ádám